

KERHOSSA ON KIMPASSA KIVEMPAA

Haastattelututkimus vanhempien kokemuksista koulujen kerhotoiminnasta

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaaliala
Sosionomi
Sosiaalipedagoginen aikuistyö
Opinnäytetyö
Syksy 2011
Pia Ihalainen
Kirsi Järvinen

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	LAHDEN NUORISOPALVELUT	5
2.1	Kerhotoiminnan kehittämishanke	5
2.2	Hankkeen toteutuminen käytännössä ja tulosten arviointia	6
3	LAADUKAS KERHOTOIMINTA	8
3.1	Kasvatus on yhteinen asia	9
3.2	Kodin ja koulun välinen viestintä	10
3.3	Yhteistyö kodin ja koulun välillä	10
3.4	Kerhojen merkitys	12
3.5	Lasten osallisuus	14
3.6	Haasteena vanhempien osallisuus	15
4	AIEMMAT PROJEKTIT	18
5	OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE	20
6	TUTKIMUSONGELMA	21
7	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	22
7.1	Tutkimusmenetelmät	22
7.2	Aineiston hankinta	23
7.3	Aineiston analyysi	24
8	TULOKSET	29
8.1	Yhteydenpito kodin ja koulun välillä	29
8.2	Kerhotoiminta osallisuuden lisääjänä	30
8.3	Kerhotoiminnan kasvatusta tukeva vaikutus	31
8.4	Vanhempien hyödyntäminen koulun kerhotoiminnassa	32
9	YHTEENVETO	35
10	TUTKIMUKSEN EETTISYYS	36
11	TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS	37

12	TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN JA JATKOTUTKIMUSAIHEET	38
13	POHDINTA	39
	LÄHTEET	41
	LIITTEET	45

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

IHALAINEN PIA & JÄRVINEN KIRSI:

”Kerhossa on kimpassa kivempaa”

Haastattelututkimus vanhempien kokemuksista koulujen kerhotoiminnasta

Sosiaalipedagogisen aikuistyön opinnäytetyö, 44 sivua, 3 liitesivua

Syksy 2011

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää vanhempien kokemuksia, miten he kokevat lastensa kouluissa järjestetyn kerhotoiminnan ja järjestetäänkö sitä tarpeeksi Lahden kaupungin kouluissa. Tarkoitus oli myös tutkimuksen avulla selvittää, minkälaisia toiveita vanhemmilla oli lasten kouluissa järjestettävän kerhotoiminnan toteuttamiseen ja järjestetäänkö toimintaa riittävästi.

Tavoitteena oli tutkia millaista kokemusta vanhemmilla oli lasten koulujen kerhotoiminnasta ja minkälaisia kehittämistarpeita vanhemmille tuli aiheesta mieleen. Hankkeistetun opinnäytetyön tutkimustulosten avulla Lahden nuorisopalveluille pyrittiin tuottamaan tietoa, jota voitaisiin hyödyntää meneillään olevassa kerhotoiminnan kehittämishankkeessa. Saadut tutkimustulokset toimitetaan Lahden Nuorisopalveluille kerhotoiminnan kehittämistä varten, niin että se vastaisi yhä paremmin kouluikäisten lasten tarpeita.

Opinnäytetyön teoriaosuus käsittelee kerhotoimintaa, yhteistyötä kodin ja koulun välillä sekä osallisuutta niin lasten kuin vanhempien kohdalla. Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena ja haastattelumenetelmänä käytettiin strukturoitua teemahaastattelua. Aineisto kerättiin haastatteleamalla viittä alakoululaisen vanhempaa. Aineiston analysoinnissa on käytetty teoriaa ohjaavaa sisällön analyysiä.

Saatujen tutkimustulosten pohjalta voidaan todeta, että koulujen kerhotoiminta tulee elvyttää ja toimintaa tulee kehittää niin, että vanhemmat ja lapset otetaan mukaan toiminnan kehittämiseen. Erityisesti lasten osallistuminen kerhotoiminnan suunnitteluun nousi esille jatkotutkimusaiheena. Työssäkäyvien vanhempien kiire koettiin vanhempien osallistumisen esteeksi kerhotoiminnan suunnitteluun ja sen ohjaamiseen.

Avainsanat: kerho, koulu, vanhemmat, lapset, yhteistyö, osallisuus

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

IHALAINEN PIA & JÄRVINEN KIRSI:

“In the club there’s more fun together”

The interview study of parents’ experiences of school club activities

Bachelor’s Thesis in Social Pedagogy for Work with Adults, 44 pages, 3 appendices

Autumn 2011

ABSTRACT

The purpose of this study was to find out parents’ experiences of how they feel about their children's schools, organized and free time activities and are there enough activities in schools in the city of Lahti.

The aim was to research what kind of activities the schools have and what kind of activities the parents hope to have for their children. Another very important question is if there are enough leisure time activities in schools today.

We tried to get information with the help of the results of this working life oriented thesis based on Lahden Nuorisopalvelut, Kerhotoiminnan kehittäminen –project. The research results will be delivered to Lahden Nuorisopalvelut to develop their after school activities so that they will respond to the needs of school aged children.

The theoretical part of the thesis deals with clubs in action, cooperation between the school and home and children’s and adults’ participation. This was a qualitative research and the interview method used was theme interviews. The materials was collected by interviewing five parents who have school aged children. The material was analyzed by using theory to guide the content analysis.

According to the results of this thesis it can be pointed out that, the activities of the leisure time at the schools will be revitalize and they must be developed so that parents and children are involved in the development of operations. The participation of children in organizing and planning school leisure time activities was felt as especially important. The results reveal that it is more difficult for parents who go to work every day to participate in school leisure time activities.

Key words: free time, school, parents, children, co-operation, participation

1 JOHDANTO

Koulun kerhotoiminta on lapsille ja nuorille tavoitteellista, osallisuuteen ohjaavaa ja sosiaalista kasvua tukevaa toimintaa. Sillä on itsetuntoa vahvistava vaikutus ja se tukee oppilaiden erilaisia vahvuuksia. Kerhotoiminta motivoi lapsia ja nuoria koulutyössä ja lisää viihtymistä koulussa. Lapsille ja nuorille osaamisen kokemukset ovat tärkeitä, onnistumiset ja epäonnistumiset kehittävät lapsen minäkuvaan kun toiminta tapahtuu turvallisessa ilmapiirissä. Koulun kerhotoiminta tukee lapsen ja nuoren yhteisöllisyyden kasvua ja ryhmissä luodaan uusia ystävyys-suhteita. Kerhotoiminta edistää lasten ja nuorten hyvinvointia ja tärkeää on olla unohtamatta kotien ja koulun osallistamista. (Kenttälä 2008.)

Aiheen opinnäytetyöhön saimme, kun toinen tutkija suoritti opintoihin kuuluvan työharjoittelun Lahden Nuorisopalveluissa. Keskustelussa Lahden Nuorisopalveluiden projektikoordinaattori Suvi Lappalaisen kanssa kävi ilmi, että Lahden Nuorisopalvelut toteuttavat parhaillaan kerhotoiminnan hanketta, johon olisi tarvetta tehdä opinnäytetyö. Tavoitteena oli tehdä vanhemmille haastattelututkimus, jossa kartoitamme heidän tietämystään koulujen kerhotoiminnasta ja toiveita sen kehittämiseen. Aihe kuulosti mielenkiintoiselta ja ajankohtaiselta ja aihetta ei ole aikaisemmin tutkittu tästä näkökulmasta, joten kaikki vanhemmilta saatu tieto on erittäin tervetullut toimeksiantajallemme.

Koulun kerhotoiminnan kehittäminen on vielä kesken ja se vaatii paljon työtä ja resursseja tilanteessa, jossa toimintaa ei ole ollut moneen vuoteen. Kerhotoiminnan järjestäminen kouluissa on taloudellista, koska tilat ja välineet ovat siellä valmiina ja koulut ovat usein tyhjillään koulutuntien jälkeen. (Pirttimaa & Pulkkinen 2004, 85.)

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada kartoitettua vanhempien kokemuksia koulujen kerhotoiminnan järjestämisestä ja toiminnan tarpeellisuudesta sekä toiveita kerhotoiminnan kehittämiseen.

2 LAHDEN NUORISOPALVELUT

Toimeksiantajana opinnäytetyössä toimi Lahden Nuorisopalvelut. Lahden nuorisopalveluiden toiminta-ajatuksena on edistää nuorten hyvinvointia yhteisöllisellä ja yksilöllisellä tuella ja toiminnalla. Nuorisopalveluiden tarkoituksena on tarjota monipuolista toimintaa Lahden alueella. Nuorisopalveluiden ajatuksena on vahvistaa nuorten oman toiminnan ja vaikuttamisen mahdollisuuksia sekä se on tärkeä nuorten työllisyys- ja erityispalveluiden tarjoaja. (Lahden Nuorisopalvelut, 2011.)

Nuorisopalvelut on osa Lahden kaupungin sivistystoimialaa. Sivistystoimiala vastaa varhaiskasvatus-, koulutus-, kirjasto-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopalvelujen järjestämisestä sekä kaupunginmuseon, -orkesterin ja -teatterin toiminnasta. (Lahden kaupunki 2011 a.) Vastuualueeseen kuuluu varhaiskasvatus, perusopetus ja nuorisopalvelut.

2.1 Kerhotoiminnan kehittämishanke

Lahden kaupungin kerhotoiminnan kehittämishanke on lasten ja nuorten kasvu - vastuualueen yhteinen hanke. Hanke on alkanut vuonna 2009 ja jatkuu vuoteen 2011 asti. Lahden kaupungissa alkoi kerhotoiminta muutamassa koulussa Opetushallituksen hankerahoituksella vuonna 2008. Varsinainen kehittämistyö käynnistettiin vuonna 2009. Hankkeen perusteiden lisäksi tavoitteena on ollut vakiinnuttaa laadukas kerhotoiminta kaikkiin lahtelaisiin peruskouluihin. Tavoitteena on myös lisätä suunnittelua ja toiminnan toteuttamista lasten ja nuorten kanssa toimivien tahojen kesken sekä lisätä tietoa eri toimijoiden välillä. (Lahden kaupunki 2011 b.)

Erityistä huomiota hankkeessa pyritään kiinnittämään niihin lapsiin ja nuoriin, joilla ei ennestään ole harrastusta tai jotka syystä tai toisesta tarvitsevat erityistä

tukea. Opetushallitus on jakanut toukokuussa 2010 valtion erityisavustusta 319:lle opetuksen järjestäville yhteensä noin 7,8 miljoonaa euroa. (Lahden kaupunki 2011 b.)

Kerhotoiminnan kehittämishankkeella pyritään parantamaan kodin ja koulun välistä yhteistyötä. Koulut voisivat hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä vanhempien ammattitaitoa, kolmatta sektoria ja opettajia. Koulujen kerhotoiminnan kehittämisen tavoitteena on saada aikaan monipuolista, lapsen ja nuoren kasvua tukevaa vapaa-ajantoimintaa vapaaehtoisuuden pohjalta. Toiminnan tavoitteena on, että se vakiintuisi osaksi lapsen ja nuoren iltapäivää. (Lahden kaupunki 2011 b.)

Tavoitteena on kehittää koulujen kerhotoimintaa siten, että kerhotoiminnan piiriin saadaan myös niitä lapsia ja nuoria, joilla ei ole mahdollisuutta harrastaa säännöllisesti. Kerhotoiminnan elvyttämisellä pyritään siihen, että jokaisella lapsella olisi mahdollisuus ainakin yhteen, esimerkiksi liikunnalliseen, kerhoharrastukseen koko perusopetuksen ajan. Kerhotoiminnan kehittämisen tavoitteena on syventää kodin ja koulun yhteistyömuotoja. Koulut voivat hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä kolmannen sektorin, muiden sidosryhmien ja eri hallintokuntien osaamista. Koulun kerhotoiminta pyritään vakiinnuttamaan osaksi perusopetusta. (Lahden kaupunki 2011 a.)

2.2 Hankkeen toteutuminen käytännössä ja tulosten arviointia

Hankkeen ohjausryhmä kokoontui huhtikuussa 2010, jolloin ohjausryhmä ohjasi ja ennakoiki koordinaattorintyötä. Keväällä- kesällä 2010 kerhojen työryhmät kokoontuivat pohtimaan kerhojen tilannetta ja tarkastelemaan taloudellisia resursseja. Koulut ovat antaneet selvityksen kerhotoiminnan osalta lukuvuodelta 2009 - 2010 sekä ilmaisseet oppilaidensa toiveet ja tarpeet. Toiveet ovat oppilaiden itsensä esittämiä. Hankkeen ohjausryhmälle on raportoitu säännöllisesti hankkeen etenemisestä.

Lahti on jaettu viiteen eri koulupiiriin: pohjoiseen, itäiseen, läntiseen, eteläiseen ja keskustan alueeseen. Kerhotoimintaa toteutetaan koulupiirialueiden mukaan. (Lahden kaupunki, 2011 a). Alueelliset kerhotyöryhmät (eteläinen, läntinen, pohjoinen, itäinen ja keskusta), joissa edustettuina ovat lasten ja nuorten kanssa työskentelevät tahot, ovat arvioineet hankkeen etenemistä säännöllisesti alueilla. Oppilaskunnat on myös pyritty hyödyntämään arvioinnissa. Kerhotoiminnasta on tehty asiakastyytyväisyyskysely, joka on osa kerhotoiminnan kehittämishanketta. Palautteen keskiarvo kyselystä oli 4,4 asteikolla 0-5. Kerhotoiminnan kehittämishankkeen tuloksia on hyödynnetty ja hyödynnetään aamu- ja iltapäiväkerhojen toiminnassa sekä kerhotoiminnan kehittämisverkossa ja koulun kerhotoiminnan pilotointiverkoston kautta. (Kilponen 2011.)

Hankkeen tärkein tiedotuskanava on ollut alueelliset kerhotyöryhmät. Kerhotyöryhmien kautta tieto leviää eri edustajien taustaorganisaatioihin; kouluille, alueiden vanhempainyhdistyksille, oppilashuollolle, seurakunnalle, Nuorisopalveluille ja mukana oleville kolmannen sektorin toimijoille. Hanke on ollut esillä useita kertoja paikallisissa valtamedioissa. (Kilponen 2011.)

3 LAADUKAS KERHOTOIMINTA

Suomalainen kodin ja koulun välinen yhteistyö kaipaa uudistumista toimintatapojen osalta. Alakoulussa vielä jaksetaan olla kiinnostuneita ja jonkin verran osallistutaankin koulun toimintoihin, mutta myöhemmin kiinnostus laantuu. (Launonen & Pulkkinen 2004, 92.)

Vanhemmat ovat yleensä kiinnostuneita lapsistaan ja lähtevät mukaan helposti koulukeskusteluihin mm. työpaikkojen kahvihetkillä. Puolestaan koulussa tapahtuvaan toimintaan vanhemmat osallistuvat vähemmän, sillä nykypäivän kiireinen elämänrytmi vaikeuttaa kodin ja koulun välistä yhteistyötä. (Launonen & Pulkkinen 2004, 93.)

”Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin (2004) on Suomessa ensimmäistä kertaa sisällytetty kodin ja koulun yhteistyötä laadullisesti linjaavia periaatteita” (Launonen & Pulkkinen 2004, 111).

Haaste on nyt kouluilla ja riippuu hyvin paljon koulun toimintakulttuurista, kuinka yhteydenpitoa toteutetaan käytännössä. Opettajien kesken on paljon eroavaisuuksia yhteydenpidossa. Joillekin riittää yksi pakollinen vanhempainilta kerran vuodessa, ja toisille on itsestään selvää, että yhteydenpitoa on läpi lukuvuoden tavalla tai toisella. Toimivalla yhteistyöllä koulun ja kodin välillä on vaikutusta oppilaiden koulumenestykseen, kotitehtävien tekemiseen ja yleiseen asenteeseen opiskelua kohtaan (Nikkanen & Lyytinen 1996; Siniharju 2003.) Epsteinin (1994) mielestä kodin ja koulun yhteistyön laadukkaat tulokset näkyvät oppilaissa ja heidän koulunkäynnissään aina konkreettisesti (Launonen & Pulkkinen 2004, 94- 95).

Koulun kasvatus- ja opetustyön tukemiseksi voidaan järjestää kerhotoimintaa. Tarkoituksena on tukea lasten kasvua ja kehittymistä perusopetuksen tavoitteiden mukaisesti. Kerhotoiminnan tavoitteena on edistää myönteisten harrastusten viiriäminen sekä antaa oppilaille mahdollisuuksia muuhunkin kuin tavanomaiseen koulutyöhön, jolloin ympäristö on turvallinen ja rauhallinen. Kerhot ovat oppilail-

le vapaaehtoisia. Kerhotoiminta tarjoaa lapsille monipuolista toimintaa sekä myönteistä vuorovaikutusta aikuisten ja toisten lasten kanssa. Opetussuunnitelmaan on kirjattu kerhotoiminnan järjestämisen periaatteet. (Perusopetuslaki 8 a luku, 47§, 48§.)

3.1 Kasvatus on yhteinen asia

Lapsen siirtyessä kouluun, käynnistyy kodin ja koulun välillä kasvatuskumppanuus. Tämän tavoitteena on tuoda vanhemmat ja ammattihenkilöstö tiiviimpään yhteistyöhön siinä vaiheessa, kun lapsi on varhaiskasvatuksen piirissä, kuten myös esiopetuksen ja koulun aloittamisen nivelkohdassa. Kasvatuskumppanuus on myös tärkeää silloin, kun lapsi siirtyy alakoulusta yläkouluun. Kaiken tämän lähtökohtana on molemminpuolinen kunnioitus. Kasvatuskumppanuudessa koulu rakentaa yhteyttä koteihin ennakoivasti ja vaihe vaiheelta. Tämä tapahtuu osapuolten tutustumisen, verkostoitumisen sekä kumppanuuteen sitoutumisen kautta. Käytännön toimintamalleja ovat tapaamiset, vanhempainillat sekä lapsi- ja perhekohtaiset koulunaloituskeskustelut. Kasvatuskumppanuus ja kodin ja koulun toimiva yhteistyö perustuvat Laatusuositukseen – laatusuosituksiin, perusopetuksen laatukriteereihin (2009) sekä Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2011.)

Huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen ja nuoren kasvatuksesta. Koululla on vastuu oppilaan kasvatuksesta ja opetuksesta kouluyhteisön jäsenenä. Koulu tukee vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Arvopohjat ja kasvatus ovat kodin ja koulun välisen keskustelun perusta. Vanhempain tapaamisissa painottuu usein tiedon välittäminen oppilaasta puolin ja toisin. (Päivärinta & Nissilä 2010, 35.)

3.2 Kodin ja koulun välinen viestintä

Koulun alkaessa opettajan tehtävä on luoda pohja keskinäiselle vuorovaikutukselle. Tutustumisvaiheessa opettajan on tärkeää viestittää vanhemmille, että hän on kiinnostunut heistä ja heidän lapsestaan. Kun opettaja on avoin, välitön ja pitää matalan yhteydenottokynnyksen, on vuorovaikutus helpompaa myös myöhemmissä vaiheissa. Joskus vaikeiden asioiden esiin tuominen on helpompaa paljon mättömämmän asian varjolla. Tärkeää on, että vanhemmille jää ensitapaamisesta positiivinen tunne, että heitä arvostetaan ja opettaja hoitaa omaa työtään vanhempien kasvatustyön rinnalla. Vanhemmat toivovat usein, että he saavat tiedon, mitä kaikkea koulussa tapahtuu päivän aikana. Useilla vanhemmilla on muistot omista kouluaikaisista kokemuksistaan, vaikka koulumaailma on muuttunut ja kehittynyt paljon heidän kouluajoistaan. Vanhemmat saattavat kaivata opettajalta neuvoa ja tukea lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä asioissa ja opettaja puolestaan voi saada arvokasta tietoa lasta koskevista asioista. (Saloviita 2009, 195- 196.)

3.3 Yhteistyö kodin ja koulun välillä

Kodin tuki ja kiinnostus koulua kohtaan ovat koululaiselle tärkeitä koko peruskoulun keston ajan. Kun vanhemmat ja opettajat pitävät yhteyttä, se helpottaa lapsen koulunkäyntiä. Vanhemmilla on erityinen asema silloin, kun mietitään lapsen opiskelun tavoitteita ja arvioidaan oppilaan edistymistä. Koulun ja kodin yhteistyötä voidaan tehdä monin tavoin. Opettaja ja vanhemmat neuvottelevat yhdessä, miten yhteistyötä tehdään ja miten tietoja vaihdetaan. Vanhempainillat, juhlat, avoimien ovien päivät ja yhteiset retket ovat hyviä esimerkkejä yhteisestä tekemisestä. Säännöllinen keskustelu koulun ja kodin välillä helpottaa ongelmatilanteissa asioiden hoitamista. Yhteistyön merkitys korostuu silloin kun opettaja vaihtuu tai oppilas siirtyy koulusta toiseen. (Opetushallitus 2010.)

Hyvä yhteistyö vanhempien ja koulun välillä mahdollistaa aikuisten keskinäisen sosiaalisen verkoston kehittämisen. Se tukee myös yhteisen vastuun ottamista lap-

sen hyvästä arjesta. Aikuisten hyvä yhteistyö ja vuorovaikutus ovat mallina lapsille ja nuorille. Koulun tehtävänä on olla aloitteellinen kodin ja koulun välisessä yhteistyössä. Vanhempien aikaa vievät koulun ohella monet muut tahot ja toimijat. Tärkeää on, että vanhemmat pitävät aktiivisesti yhteyttä kouluun. Koulun toimivaa yhteistyötä voidaan edistää siten, että sitoudutaan yhdessä periaatteisiin, jotka auttavat yhteistyön syntymistä. Hyvää yhteistyötä edistää toisen arvostaminen, aito kuuleminen ja kiinnostus sekä luottamuksen syntyminen. (Suomen Vanhempainliitto 2007.)

Haasteena kodin ja koulun yhteistyölle on löytää myönteiset toimintatavat ja vahva perusvire, jotka motivoivat toimimaan yhteistyössä koko perusopetuksen ajan. Vanhemman ratkaistavaksi jää se, koetaanko kodin ja koulun yhteistyö perhettä kannattelevana tai raskauttavana asiana. Kun raskaan työpäivän päätteeksi pimeänä syysiltana kalenterissa lukee vanhempainilta, vaatii se useille motivointia kääntää asia voimia antavaksi mahdollisuudeksi. Lähtökohtaiseksi yhteistyön ei tarvitse olla mitään erillisiä ”temppeja” tai ”niksejä”, vaan avointa vuorovaikutusta ja tavoitteellista toimintaa. (Launonen & Pulkkinen 2004, 92.)

Vanhemmat ovat entistä enemmän kiinnostuneempia lastensa koulunkäynnistä ja sen toiminnasta. Usein vanhemmat tyytyvät yksisuuntaiseen osallistumiseen, mikä tarkoittaa koulusta tulevan informaation vastaanottamista. Vuorovaikutussuhteet voivat olla luonteeltaan yhteistyötä, yhteydenpitoa tai yhteistoimintaa. (Pulkkinen 2002, 220.)

Opetussuunnitelmaan kirjatut normit antavat tavoitteen koulun ja kodin yhteistyön kehittämiseksi. Normien mukaan opettajien tulee olla aloitteellinen osapuoli ja luoda pohjaa vanhempien keskinäiselle vuorovaikutukselle. Vaikka yhteistyöllä on päämäärä, lapsen kasvun tukeminen ja oppiminen voi käytännössä sisältää monia ulottuvuuksia. Yhdessä opettajat ja vanhemmat voivat selvittää kysymyksiä, jotka liittyvät oppilaan opiskeluun, oppimisvaikeuksiin, terveyteen, koulukiusaamiseen ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen. (Launonen & Pulkkinen 2004, 95.)

Ensimmäiseksi lapsen kehityksessä ja kehityksen pulmissa on perinteisesti painotettu äitiyden, vanhemmuuden ja perheen ensisijaista merkitystä kun puhutaan kasvatus- ja kehityspsykologisesta tarkastelusta. Koulu on kuitenkin vanhemman näkökulmasta perheen ohella lapselle tärkeä elämänalue. Vanhemman mukaan opettaja on myös lapselle tärkeä kasvattaja ja merkittävä aikuinen. Yhteistyön kohteena vanhemmalle on hänen lapsensa ja hänen koulunkäyntiinsä liittyvät kysymykset. Yhteistyön rakentamisessa tukena toimii vanhemman ja opettajan yhteinen alue, lapsi koulussa ja koulun vaatimusten mukaisesti tehtävien parissa. (Alasuutari 2003, 113.)

Toinen yhteistyötä tukeva seikka on tulkintakehykseen liittyvä. Kun vanhemman näkökulmasta opettaja tai muu kasvatuksen ammattilainen hyväksyy tai suhtautuu arvostavasti vanhemman tapaan ymmärtää lapsen tilannetta, näin vältetään vuorovaikutukselta, jonka vanhempi mahdollisesti kokisi syytökseksi tai ehkä itseensä kohdistuneeksi kritiikiksi ja puolustautuu. Vanhemmat tyypillisesti tulkitsevat itsensä lapsen ja perheen asiantuntijaksi. Kukaan ulkopuolinen ei voi selittää kunkin perhetilannetta paremmin kuin vanhemmat itse. (Alasuutari, 2003, 114.)

Kolmantena yhteistyön edistämiseen liittyy kysymykset vallasta. Vaikka vanhemmat saattavat asettaa opettajan ajoittain auktoriteettiasemaan, ongelmien selvittelyn ja ratkaisemista koskevat yhteistyön oletukset he perustavat näkemykseen vanhemmat ja opettajan rinnakkaisesta suhteesta. Silloin kun yhteistyö rakentuu tasavertaiseksi, ei siihen liity ongelmia. Yleisesti on pyrkimys yhteistyöhön yhteiskunnallisten kasvattajien kanssa. (Alasuutari, 2003, 114.)

3.4 Kerhojen merkitys

Koulujen harrastustoiminta mahdollistaa kaikille lapsille tutustumisen erilaisiin lajeihin, nämä edistivät lasten tiedollista ja taidollista kehittymistä. Harrastustoiminta luo lapsille sosiaalisia suhteita ja vahvistaa lapsen turvallisuutta. Aikuisten

näkökulmasta korostuu myös se, että harrastukset toteutetaan koulun jälkeen ilta-päivisin ja näin ehkäistään ongelmia, jotka liittyvät lasten ja nuorten ajankäyttöön. Kouluilla järjestettävät harrastukset pitävät lapset pois pahanteosta ja vievät aikaa sellaiselta kotona tapahtuvalta toiminnalta, jota vanhemmat pitävät epätoivottuna. Harrastukset antavat koululaisille mielekästä tekemistä ja lapset ovat kerhoissa aikuisen valvonnassa. (Kenttälä & Kesler, 2009, 26.)

Koulun kerhot voivat tarjota aroille, ujoille ja syrjäytymisvaarassa oleville oppilaille uudenlaisia kontakteja ja toiminnallisen purkautumiskanavan. Lapset ja nuoret tarvitsevat ystäväpiirin hyväksyntää, ja he haluavat tuntea kuuluvansa johonkin ryhmään. Ryhmällä on lasta kasvattava vaikutus ja kerhoissa syntyy uudenlaisia kaverisuhteita. Kerhot ovat hyvä vastapaino koulutyölle, ja niiden tarkoitus on olla virkistävänä jatkona oppituntien jälkeen. Kerhossa lapset ja nuoret saavat harrastaa ja tehdä niitä asioita, joista he ovat kiinnostuneita. Koulun tulisi kuulla myös oppilaiden toiveita kerhotoiminnan sisällöstä. Kerhoissa lapsi tai nuori saa olla oma itsensä ja siellä ei kenenkään toimintaa arvostella ja sieltä elämykset voivat olla heikosti menestyville oppilaille arvaamattoman tärkeitä. (Kerhokeskus & Opetushallitus 2011.)

Oppilaat itse perustelevat kerhotoimintaan osallistumista enemmän harrastuksen sisällöllä kuin sosiaalisilla suhteilla tai niiden puuttumisella. Yleisimmin valittuja perusteluja osallistumiselle ovat uusien asioiden oppiminen sekä mukavuus olla mukana toiminnassa. Vain joidenkin oppilaiden osalta aikuisten suositukset tai muiden kavereiden osallistuminen vaikuttavat toimintaan osallistumiseen. (Kenttälä & Kesler, 26- 27.)

Koska koulu on tuttu ja ympäristö lapsille ja nuorille, on se luonteva paikka myös harrastaa. Kouluissa on tiloja, jotka soveltuvat harrastekerhotoimintaa, koska sieltä löytyy esimerkiksi omat tilat teknisen, tekstiilityön, kuvataiteen, liikunnan, musiikin ja tietotekniikan harrastamiseen. Näin ollen tilojen hyötykäyttö olisi suotavaa myös koulupäivien jälkeen. Joillekin koululaisille koulujen tarjoamat kerhot ovat ainut mahdollisuus harrastetoimintaan. (Kenttälä & Suomu 2005, 14- 15.)

Elämme hyvin mediakeskeisessä ajassa, joten lapset omaksuvat arvoja ja normeja paljon tiedotusvälineiden välityksellä. Uusi asia on vuosien varrella lisääntyneet tietokonepelit, joiden parissa saatetaan viettää useita tunteja iltapäivisin koulun jälkeen. Media saattaa kuitenkin muokata lapsen identiteettiä ja toimintatapoja. Ne, kenellä on hyvät ihmissuhteet kotona kykenevät erottamaan todellisuuden ja kuvitteellisen maailman, mutta ne joilta puuttuu turvallinen aikuinen ja luottamukselliset ihmissuhteet, ovat paljon alttiimpia pelien ja TV-ohjelmien vaikutuksille. Myös se, miten perhe käyttää mediaa, vaikuttaa lapsen omaksumaan mediakulttuuriin. (Koivusalo-Kuusivaara 2007, 252–253; Pulkkinen 2002b, 172–176.)

Lapset käyttävät mediaa useista eri syistä, jotka liittyvät tiedon hakemiseen sekä uusien asioiden oppimiseen. Yleisesti keskusteluissa on pidetty ongelmallisena sitä, että media auttaa kuluttamaan aikaa, pakenemaan todellisuutta, ehkäisemään yksinäisyyttä ja ikävystymistä sekä opettaa omaksumaan uusia käyttäytymisen malleja. (Suoranta & Lehtimäki, 2004, 27).

3.5 Lasten osallisuus

Osallisuus rakentuu vastavuoroisesta toiminnasta. Osallisuus edellyttää kaikilta vastavuoroista huomioonottamista ja jäseniltä aktiivista mukaan tulemistä. Osallisuus edellyttää myös, että henkilö voi vaikuttaa asioihin ja lausua omia mielipiteitään. Kerhotoiminnan tavoitteena on lisätä lasten osallisuutta ja mahdollistaa sosiaalisten taitojen kehittämistä ja yhteisöllisyyden kasvamista. (Kenttälä & Kesler 2009, 57.)

Suomessa on vankka lainsäädännöllinen pohja lasten ja nuorten osallistumiselle ja kuulemiselle. YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus takaa lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden ilmaista ne lasta koskevissa asioissa 11. Suomen perustuslain mukaan lasten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti 12. Nuorisolaissa (2006) ja lastensuojelulaissa

(2008) on säännöksiä, jotka velvoittavat kuntia vahvistamaan lasten ja nuorten osallistumista ja kuulemista. Myös perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa painotetaan, että oppilaille on oikeus osallistua ja vaikuttaa koulussa. Laadukkaasti toteutettu koulun kerhotoiminta edistää osallisuutta (Kenttälä 2008, 13).

Kerhoissa käytetään vuorovaikutteisia työtapoja, jotka tukevat lasten ja nuorten osallisuutta kerhoissa. Yhteinen tekeminen sopii monien kerhosisältöjen toteuttamiseen. Kerhonohjaajan ja kerholaisten yhteiset keskustelut ja pohdinnat ovat tärkeitä ja luovat pohjan ryhmän sisäiselle toiminnalle. Osallistavat työtavat nostavat lasten ja nuorten osaamisen esiin. Ne opettavat lapsille ja nuorille toisten kuuntelemista, omien ja yhteisten tavoitteiden esiin tuomista. (Kenttälä 2008, 13.)

Tärkeintä lapsille osallisuudessa on kuitenkin se, että he voivat vaikuttaa tässä ja nyt tekemisiinsä. Lapsen itse täytyy kokea olevan osallinen jossakin ja jotakin. Osallisuus on lapsella yhteisöllistä ja vastavuoroista eikä sitä ole ilman toista ihmistä. Osallisuus näkyy aina konkreettisina tekoina, jossa toimitaan toisen kanssa. (Karlsson, 2005, 8.)

3.6 Haasteena vanhempien osallisuus

Vanhemmat eivät ole osallistuneet Suomessa koulukulttuurin kehittämiseen ja vanhempien mielipiteitä kuullaan koulun kehittämisessä liian vähän. Koululaki (16.1.2004) edellyttää, että myös vanhemmat ovat mukana koulun kehittämisessä. (Pesonen. 2006, 80.)

Vanhemmille koulun tulee tiedottaa opetussuunnitelmasta, opetuksen järjestämisestä, oppilashuollosta ja mahdollisuudesta osallistua kodin ja koulun väliseen yhteistyöhön. Tämän edellytyksenä on, että opettajat ovat aktiivisia aloitteen tekijöitä yhteistyölle. (Opetushallitus. 2004.)

Osallistavassa koulussa toimii kodin ja koulun välinen yhteistyö hyvin, koska vanhemmat pääsevät mukaan suunnittelemaan koulun toimintaa. Heidän on mah-

dollista olla mukana myös koulun ryhmäkokoontumisissa ja myös opettajaan avustaminen on mahdollista heidän niin halutessaan. Isovanhemmat ja muut läheiset ovat myös tervetulleita. Vanhempia rohkaistaan osallistumaan koulun kehittämiseen ja arkitoimintaan. (Opetushallitus, 2010.)

Vaikka koulun puolelta on avoimet ovet, on vanhemmilla ollut vaikeaa osallistua koulun toimintoihin. Vanhempien osallisuuden osalta haastavia kysymyksiä kerhotoiminnassa on, että kuinka vanhemmat saadaan mukaan järjestämään kerhotoimintaa. Osallistavassa ja vastavuoroisessa toiminnassa aikuiselta vaaditaan avoimena oloa ja uskallusta heittäytyä yhdessä toimimaan lasten kanssa. (Karlsson, 2005, 9.)

Vie varmasti aikansa, ennen kuin vanhemmat pystyvät avoimin mielin lähtemään mukaan koulun toimintoihin muutoinkin, kuin vain vanhempainyhdistysten nimissä. Koulumaailma on perinteisesti ollut opettajien ja oppilaiden valtaama paikka ja ei ole käytännössä niin helppoa mennä vieraammalle alueelle toimimaan ja esittämään omia mielipiteitään.

Vanhempien kuuluu olla kiinnostuneita omasta lapsestaan ja hänen elämästään. Tänä päivänä vanhempien kiire saa asiat näyttämään toisilta. Näin vanhemmat jäävät erilaisten toimintaryhmien ulkopuolelle. Vanhempien on oikeus kuitenkin tietää kerhotoiminnasta ja heillä tulee olla mahdollisuus osallistua siihen. (Karlsson, 2005, 17.)

Keskustelussa on ollut esillä tämän päivän kiireinen elämänrytmi työelämässä. Erityisenä huolena on ollut työtä tekevien vanhempien ja heidän lastensa välinen tilanne. Työelämä ei ole välttämättä muuttunut paremmaksi nykyajan tietoyhteiskunnan myötä. Vanhemmat joutuvat panostamaan työelämään yhä kovemmin ja työn ja perheen yhtensovittaminen on oma haasteensa. (Suoranta & Lehtimäki, 2004, 94.)

Kotien tuki on ensisijaista lasten harrastuksille. Harrastuksilla on merkitystä lasten tasapainoisen kasvun tukemisessa. Myös koulun henkilökunta tarvitsee vahvistus-

ta siitä, miten merkityksellistä koulun kerhotoiminta on lapsen oppimisen tukena sekä yhteisöllisyyden lisääjänä. Vanhemmat ovat kuitenkin parhaita asiantuntijoita, kun puhutaan lapsen kehittämisen tarpeista ja toiveista ja heitä tulisi kuulla kerhotoiminnan järjestämisen yhteydessä. asemassa. (Kenttälä, 2008, 33 -34).

Vanhempien vierailut kerhoissa olisivat erittäin toivottavia sillä näin he voisivat antaa suoraa palautetta ohjaajille toiminnan kehittämisen näkökulmasta. Vanhempien voisi olla mahdollista toimia kunnan palkkaamina ohjaajina ja sitten vanhempi voisi tulla satunnaisesti vierailemaan kerhoissa ohjaajan asemassa. (Kenttälä, 2008, 33).

4 AIEMMAT PROJEKTIT

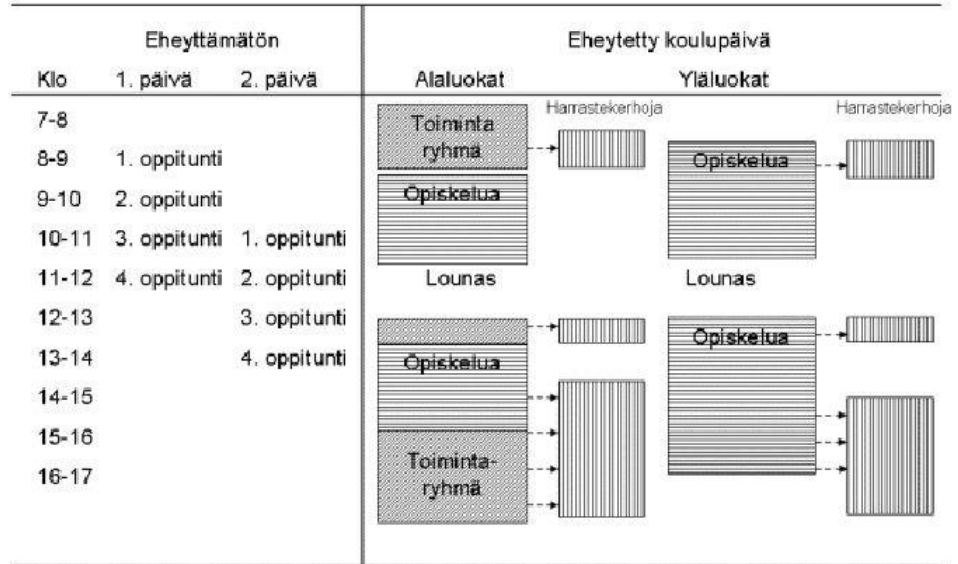
Ennen tutkimuksen toteuttamista pyrimme etsimään aiheeseen liittyviä aiempia tutkimuksia ja selvityksiä. Perusopetus paremmaksi Pop-ohjelma on koko hallituskauden kestävä ohjelma ja se liittyy hallituksen tavoitteisiin koulutuksen laadun parantamiseksi. Yhtenä Pop-ohjelman painopisteenä on kerhotoiminta ja kodin ja koulun yhteistyö. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011.)

Kerhotoiminnan kehittämisen tavoitteena on aikaansaada monipuolista vapaa-ajantoimintaa, joka tulee lapsen ja nuoren kasvua. Tavoitteena on toiminnan vaikiintuminen osaksi lapsen ja nuoren ohjattua iltapäivää. Erityisesti liikunnallisten kerhojen lisääminen on ollut toiveena lasten terveystieteiden edistämiseksi. Yhtenä toiveena on myös kodin ja koulun yhteistyömuotojen syventäminen. Vuosina 2008–2010 on kodin ja koulun yhteistyön kehittämiseen jaettu valtion erityisavustusta yhteensä n. 21,2 miljoonaa euroa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011.)

Tutkimustamme tehdessä perehdyimme lisäksi Mukava-projektiin. Mukava-projekti käynnistettiin tukemaan koteja ja kouluja kasvatustehtävässä ja projektissa yhtenä osa-alueena oli Eheytetty koulupäivä. Projektin tavoitteena oli eheyttää oppilaiden koulupäivää siten, että opiskelu, lepo ja harrastukset jakaantuvat mielekkäästi koulupäivälle. Yhtenä tavoitteena oli vähentää lasten yksinoloa aamulla ennen koulun alkamista ja koulupäivän jälkeen. Tavoitteena on mahdollistaa lasten hyvä vapaa-ajanvietto sekä tukea koululaisten sosiaalista kehitystä.

Projektissa oli mukana kuusi koulua, jotka sijaitsevat Jyväskylässä, Kuopiossa, Sievissä ja Sipoossa. Koulupäivää jaksotettiin niin, että oppituntien väliin laitettiin ohjattuja harrastus- ja ulkoilutunteja ja kokeiltiin lounastaukojen pidentämistä. Tällä tavalla saatiin vähennettyä lasten yksinoloa kotona ja samalla mahdollistettiin kaikille halukkaille ohjattu harrastustoiminta. Tutkimusten mukaan koulussa tapahtuvalla harrastustoiminnalla on myönteinen vaikutus nuorten kehitykseen ja oppimistuloksiin. Tällä tavoin saadaan rauhoitettua lasten ja nuorten iltoja kotona. (Sitra 2005.)

Visio ehytetystä koulupäivästä
Oppitunnit, aamu- ja iltapäiväryhmät ja harrastekerhot

Pulkkinen & Launonen (2005)

KUVIO 1. Ehytetty koulupäivä

Kerhotoiminnan kehittämisestä ei juuri ollut löydettävissä tutkimuksia. Vuosina 1999- 2001 on ollut vireillä peruskoulun kerhotoiminnan kehittämishanke, joka käsittelee aamu- ja iltapäiväkerhojen toimintaa ja sen kehittämistä. Tällöin peruskoulun kerhotoiminnan kehittämishankkeeseen valittiin mukaan 12 yhteistyökuntaa: Hanko, Iisalmi, Kerava, Lahti, Mikkeli, Nurmo, Oulainen, Pori, Pudasjärvi, Rovaniemi, Siuntio ja Turku.

Vuonna 2007 on tehty pro gradu tutkimus Jyväskylän yliopistoon terveystieteiden osastolta koulun kerhotoiminnassa, jossa jatkotutkimusaiheeksi ehdotettiin vanhempien osallisuutta kerhotoiminnassa. Vanhemmat ovat kyllä erittäin kiinnostuneita lastensa kerhotoiminnasta, mutta vanhempien aika tuntuu olevan hyvin rajallista tähän osallistumiseen. Ajatuksena vanhempien osallisuus kerhotoiminnassa on hyvä, mutta käytännössä huomattavasti vaikeampi toteuttaa.

5 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITE

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää vanhempien kokemuksia tarjolla olevasta lasten ja nuorten kertotoiminnasta sekä toiveita sen kehittämiseen. Opinnäytetyössämme kartoitetaan, miten kerhotoiminta koetaan nyt, millaista se voisi parhaimmillaan olla ja miten kerhotoimintaa voisi kehittää vanhempien näkökulmasta. Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat kerho, koulu, vanhemmat, lapset, yhteistyö ja osallisuus.

Koulut, nuorisopalvelut, seurakunta ja kolmannen sektorin toimijat järjestävät tälläkin hetkellä paljon toimintaa. Keskeiset toimintaympäristöt lapsen elämässä kouluikäisellä ovat koti, koulu ja harrastukset. Iän ja kehityksen myötä toimintaympäristö laajenee ja vaihtelee kodin ja perheen ulkopuolelle. Harrastukset voivat sijaita hyvinkin kaukana kotiympäristöstä. Jos harrastustoimintaa järjestettäisiin kouluilla, jäisi lapsella enemmän aikaa viettää perheen kanssa. (Kenttälä & Kesler 2009, 22.)

Lahden kaupungin kerhotoiminnan kehittämishankkeen tavoitteena on, että lapset koulupäivän jälkeen hakeutuisivat erilaisiin kerhoihin ja harrastetoimintoihin, joita järjestetään koulujen tiloissa heti päivän päätyttyä. Hyviä esimerkkejä ovat muun muassa pienryhmätoiminta, koulunuokku, erilaiset seuratoiminnat ja koulun kerhot. Vanhemmilla on useasti sellaista osaamista, jota voitaisiin hyödyntää vapaa-ajantoiminnassa. Kaikki vanhemmat eivät työskentele kokopäivätyössä aamusta iltaan, vaan heitä on useissa eri elämäntilanteissa. Joillain vanhemmilla voisi hyvinkin olla mielenkiintoa, aktiivisuutta ja ylimääräistä aikaa, jota he voisivat tarjota lapsille virikkeiden muodossa. (Lahden kaupunki 2011.)

6 TUTKIMUSONGELMA

Opinnäytetyön aihe perustuu Lahden Nuorisopalveluiden tarpeelle selvittää, millä tavalla koululaisten vanhemmilla on koulujen järjestämästä kerhotoiminnasta, vanhempien toiveita kerhotoiminnan kehittämiseen sekä vanhempien ja lasten osallisuuden lisäämiseen.

Kysymykset muodostuivat seuraavanlaisiksi:

- Mitä mieltä vanhemmat ovat kerhotoiminnan merkityksestä yhteistyön ja osallisuuden lisääjänä?
- Millä tavalla koulujen kerhotoiminnalla voisi olla kasvatusta tukeva vaikutus?
- Millä keinoin voitaisiin edistää vanhempien osallistumista kerhotoimintaan?

Tutkimuksen ongelmat pitäisi tarkkaan harkita ja muotoilla selkeästi ennen aineiston keruuseen ryhtymistä. Tätä on korostettu myös tutkimusentekemiseen liittyvissä oppaissa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2002, 113).

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pitää varautua siihen, että tutkimuskysymykset saattavat muuttua tutkimuksen edetessä. Perinteisen kaavan mukaan etenevässä tutkimuksessa kysymykset pyritään esittämään mahdollisimman tarkkarajaisesti ja selkeästi ja tutkimukseen pitää löytää juoni ja johtoajatus. (Hirsjärvi, ym. 2002, 114).

Tutkimusongelmat esitetään tavallisesti kysymyksenmuotoisesti ja tutkimuksen perusmuoto määräytyy sen mukaan, mikä tarkoitus tutkimuksella on. (Hirsjärvi, ym. 2002, 117).

7 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

7.1 Tutkimusmenetelmät

Tämä opinnäytetyö on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimusote tähän tutkimukseen valikoitui laadulliseksi, koska sen avulla saa mahdollisimman todenmukaista tietoa tutkimukseen osallistuvilta. Tarkoituksena on pyrkiä kuvaamaan tutkittavien mielipiteitä ja kokemuksia. Laadullinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa ja tavallisimmin tietoa hankitaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on tavoitteena löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, ym. 2009, 161.)

Metsämuurosen (2006, 45) mukaan laadulliseen tutkimukseen voidaan valita vastaajat kahdella tavalla: satunnaisesti tai ei-satunnaisesti. Yleensä satunnaisotanta on parempi, koska se lisää tutkimuksen luotettavuutta, sillä havainnot ovat tulleet täysin sattumalta ilman tutkijan tai tutkittavan pyrkimystä.

Teemahaastattelulle on tyypillistä, että aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymyksistä puuttuvat tarkka järjestys ja muoto. Teemahaastattelun etuna on, että haastattelussa on mahdollista säädellä kerättävää aineistoa sillä tavalla kuin tilanne vaatii ja tällöin on mahdollista myös myötäillä vastaajia joustavasti. (Hirsjärvi, ym. 2009, 205, 208.)

Joustavuutta haastattelussa lisää se, että tutkija voi itse päättää haastattelun etenemisestä ja kysymysten järjestyksestä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73). Tutkija voi jo etukäteen päätellä ja arvailla, minkälaisia vastauksia tutkimuksesta paljastuu. Analyysin tarkoitus ei ole kuitenkaan hypoteesien eli arvausten todistaminen, vaan niiden keksiminen. Tältä pohjalta voidaan ajatella tutkimuksen avaavan ennemmin uusia näkökulmia kuin jo vahvistaa olemassa olevia. (Eskola & Suoranta 1998, 20.)

7.2 Aineiston hankinta

Yleinen tapa kerätä laadullista aineistoa on haastattelu. Haastattelu on eräänlaista keskustelua, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja on hänen johdattelemaansa. Yksinkertaisesti määriteltynä haastattelu on tilanne, jossa henkilö (haastattelija) esittää kysymyksiä toiselle henkilölle (haastateltava). Haastattelun määritelmät ovat laajentuneet viime vuosina ja perinteisestä kysymys-vastaus-haastattelusta on yhä enemmän siirrytty keskustelunomaisiin haastattelutilanteisiin. (Eskola & Suoranta 2001, 85.)

Opinnäytetyössä käytetään haastattelumenetelmänä teemahaastattelua, jossa edetään tiettyjen etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Haastattelun etuna on joustavuus ja haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys sekä oikaista väärinkäsityksiä. Mahdollista on myös selvittää sanamuotoja ja käydä vapaamuotoista keskustelua haastattelijansa kanssa. Postikyselyssä ei tällaista mahdollisuutta ole, jossa kaikki saavat samanlaisen kyselyn. Joustavaa on myös se, että haastattelija voi esittää kysymykset haluamassaan järjestyksessä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.)

Teemahaastattelu on kvalitatiivisen tutkimuksen tiedonkeruu menetelmistä yleisin. Teemahaastattelu voidaan tehdä yksilö- tai ryhmähaastatteluna. Näissä molemmissa on omat etunsa ja haittansa. Yksilöhaastattelussa kohteena on yksi haastateltava. Ryhmähaastattelu on aikaa säästävää, koska haastattelussa on kerralla useampia haastateltavia. Haastateltavat valitaan niin, että aihepiiri koskettaa haastateltavaa. (Kananen 2010, 53 - 54.)

Aineisto opinnäytetyöhömme on hankittu Lahden Seudun Vanhemmat ry:n puheenjohtajan avustuksella. Saimme kuuden vanhemman tiedot, joihin otimme yhteyttä ja sovimme haastatteluajankohdat. Kohderyhmällämme oli alakoulussa olevia lapsia ja kaikki lapset käyttivät koulujen kerhopalveluja. Vanhemmat olivat eri puolilta Lahtea ja näin saimme kokemukset eri kouluilta. Haastatteluajat oli varattu kuudelle vanhemmalle, joista yksi ei saapunut paikalle. Haastattelut toteutettiin kolmena eri päivänä keväällä 2011. Paikaksi olimme valinneet Lahden kau-

punginkirjaston tutkijanhuoneen. Kaksi ensimmäistä haastattelua oli parihaastatteluja ja viimeisin oli yksilöhaastattelu, koska viimeisen haastateltavan pariksi lupautunut henkilö ei saapunut paikalle. Parihaastatteluun päädyimme tilapuutteen ja haastateltavien aikataulutuksen vuoksi. Ajallisesti haastattelut kestivät noin puolesta tunnista tuntiin.

Erityistä huomiota pyrimme kiinnittämään haastattelurungon laatimiseen, koska totesimme sen olevan pohja onnistuneelle haastattelulle. Pyrimme kysymyksissämme välttämään ammattisanastoa ja laatimaan kysymykset mahdollisimman ymmärrettäviksi.

Nauhoitimme haastattelut kahdella nauhurilla, jolloin varmistimme haastattelujen tallentumisen. Haastateltavilta kysyttiin lupa nauhoitukseen ennen haastattelun toteuttamista ja kaikki suostuivat tähän. Ennen haastattelun alkua kerroimme myös opinnäytetyömme tarkoituksen ja pyrimme luomaan mahdollisimman rennon tunnelman. Kaikki haastattelut sujuivat oikein jouhevasti ja hyvin. Molemmat tutkimuksen tekijät olivat hyvin aktiivisessa roolissa haastattelun aikana.

7.3 Aineiston analyysi

Yleensä laadullisessa tutkimuksessa aineiston kerääminen ja analysointi tapahtuvat yhtä aikaa ainakin osittain. Selviä eroja niiden välillä ei juuri ole. Grönforsin mukaan analyysi ja synteesi yhdistyvät aineiston analysoinnissa. (Metsämuuronen 2006, 122.)

Litteroinnilla tarkoitetaan tekstien puhtaaksi kirjoittamista nauhoitetusta puhe-
muotoisesta aineistosta tai tutkimukseen osallistuneiden vastaajien omalla kä-
sialallaan kirjoittamista teksteistä. Aineisto kirjoitetaan yleensä tekstinkäsittely-
ohjelmalla keräämisen jälkeen. Jo valmiiksi kirjoitetussa muodossa olevien teks-
tien puhtaaksi kirjoittamisessa saattaa askarruttaa se, tuleeko tutkimukseen osal-
listuneen henkilön kaikki kirjoitusvirheet säilyttää. (KvaliMOTV 2011, a.)

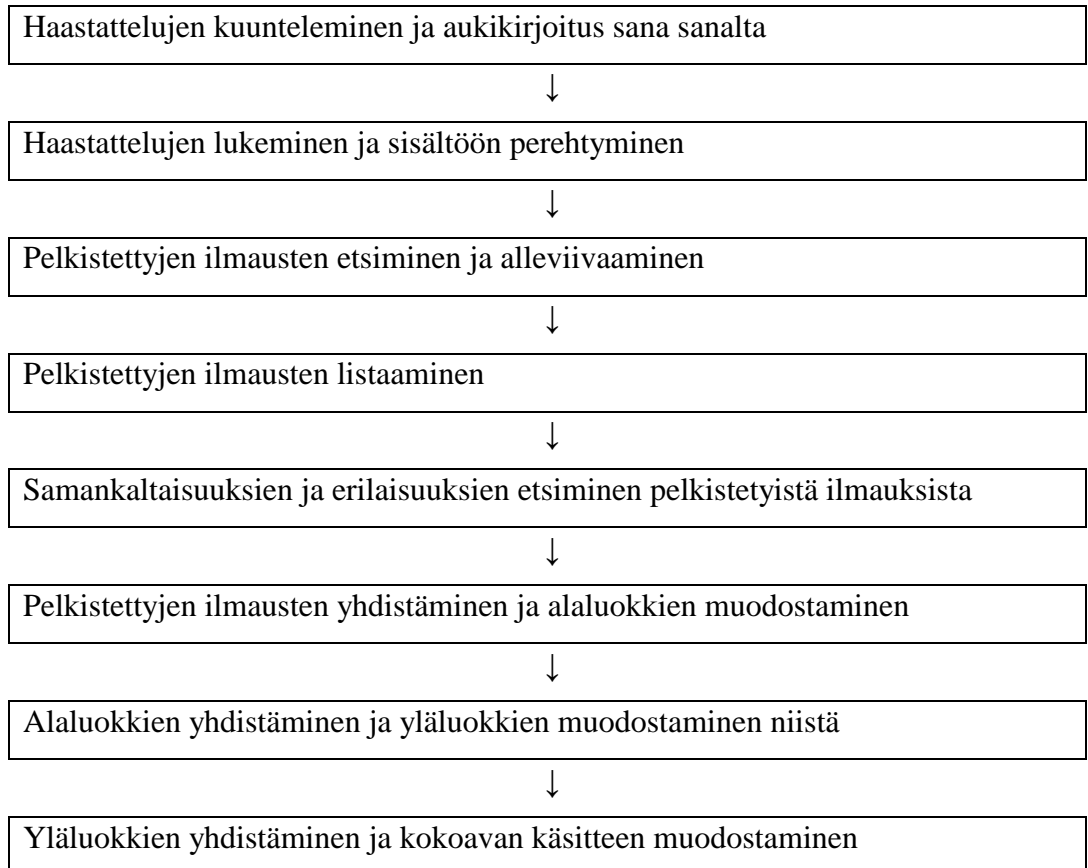
Laadullisen aineiston tavalliset analyysimenetelmät ovat tyypittely, teemoittelu, diskurssianalyysi, sisällönerittely ja keskusteluanalyysi. Laadullisessa tutkimuksen analyysivaiheen tekee haastavaksi ja mielenkiintoiseksi aineiston elämänläheisyys ja runsaus. Yleensä tutkija ei pysty kaikkea keräämäänsä aineistoa hyödyntämään, tällöin kaikkea materiaalia ei ole tarpeen analysoida. (Hirsjärvi, ym. 2009, 224 – 225.)

Tutkimuksen toteutuksessa on käytetty sisällönanalyysimenetelmää, joka soveltuu hyvin laadulliseen tutkimukseen. Tämä antaa aineistolle merkityksen analyysiä tehtäessä. Välittömästi haastattelujen purkamisen jälkeen ensimmäisiä vaiheita sisällönanalyysissä oli pelkistettyjen ilmausten etsiminen, alleviivaus ja luettelointi. Pelkistettyjen ilmausten etsiminen auttoi löytämään avainkohtia kerhotoiminnasta. Tämän jälkeen pelkistetyt ilmaukset yhdistettiin ja muodostettiin alaluokkia. Alaluokituksia yhdistettiin niin, että saimme niistä muodostettua yläluokkia ja näin saimme näitä yhdistellen muodostettua kokoavat käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91 - 113.)

Sisällönanalyysillä on tarkoitus kuvata aineistoa sanallisesti tiiviissä ja yleisessä muodossaan. Tavoitteena on tuottaa aineistosta sanallinen ja selkeä kuvaus. Edellytyksenä on tiivistää aineisto uuteen muotoon. Sisällönanalyysin eri vaiheita ovat: redusointi, klusterointi ja abstrahointi. Klusterointi tarkoittaa aineiston läpikäymistä ja samanlaisuuksien ja eroavaisuuksien etsimistä. Samaan aihepiiriin liittyvät käsitteet ryhmitellään yhdeksi luokaksi ja nimetään yhdistävällä nimellä. Abstrahoinnissa muodostetaan teoreettinen käsitteistö ja erotetaan oleellinen tieto epäoleellisesta. (Kananen 2008, 94.)

Tutkimusprosessia aloittaessaan tutkijan on mietittävä, mikä tarkoitus kyseisellä teorialla tutkimuksessa on. Aineistolähtöistä tutkimusta tehtäessä tutkimuksen pääpaino on aineistossa, jolloin teoriaa rakennetaan aineisto lähtökohdaksi. Aineis-

tolähtöisyys vaatii tutkijalta aineistossa pysyttelemistä, ennakkokäsitysten ja teorioiden poissulkemista. Aineistolähtöinen analyysi saattaa vaikuttaa sattumanvaraiselta. Tutkijan on tarkoitus reflektoida aineistoaan, arvioida tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä siten, että lukija saa tietoa tutkimuksen taustoista ja niistä valinnoista, jotka on tehty tutkimusprosessin aikana. (KvaliMOTV 2011, b.)

KUVIO 2. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eteneminen

(Tuomi & Sarajärvi. 2009, 109.)

Kirjallisen aineiston opinnäytetyössämme muodostivat vanhempien haastatteluista litteroidut tekstit. Haastattelimme viittä vanhempaa ja haastattelut litteroitiin mahdollisimman pian haastattelujen jälkeen. Haastatteluaineisto jaettiin puoliksi tutkimuksen tekijöiden kesken. Haastatteluaineistoa kertyi litteroinnin tuloksena yhteensä 21 sivua rivivälillä yksi. Luimme haastatteluaineiston läpi useaan kertaan ja

poimimme litteroinneista tutkimuksen kannalta oleelliset asiat. Analyysiä ohjasivat tutkimuskysymykset ja keräsimme alkuperäisilmaisuista pelkistetyt ilmaisut.

AINEISTON PELKISTÄMINEN:

Alkuperäisilmaisuja haastatteluista	Pelkistetty ilmaisu
<i>"mä en ainakaan kokenut, mut toisaalta lapset ei ole ollut siellä kerhoissa"</i>	kerhotoiminnalla ei ole merkitystä
<i>"Se ottaa sitten, kun on jotain ikävää"</i>	negatiivisissa asioissa otetaan yhteyttä
<i>"käyt opettajan kanssa sen pienen keskustelun, niin se on aika vähäinen"</i>	tapaamisiin on liian vähän aikaa
<i>"aktiivisuus lähtee vanhemmista"</i>	vanhemmat tekevät aloitteen
<i>"sitten tulee joskus Wilman kautta joku viesti, missä on kauheesti päivämääriä ja aikoja"</i>	sähköiset tiedotteet
<i>"niinkun yhdessä sovittu, minkä tyyppisissä asioissa otetaan yhteyttä"</i>	yhteiset sopimukset
<i>"et toivoo enemmän, et sitä annettais sitä palautetta"</i>	enemmän vuorovaikutusta opettajan kanssa

Alkuperäisilmaisuja haastatteluista	Pelkistetty ilmaisu
<i>"se on hirveen tärkeitä noille"</i>	tärkeä asia kuulua johonkin
<i>"ainakin se ois se tavoite näissä varmaankin"</i>	kerhotoiminta
<i>kokee sen merkittävänä kaverin kanssa</i>	yhteinen asia
<i>"niin siitä tulee tunne, että tää on meidän juttu"</i>	kavereiden kanssa yhdessä

Alkuperäisilmaisuja haastatteluista	Pelkistetty ilmaisu
<i>"et onhan toi kerho ainaki toiminu semmosena tai niin varmaan siinä on vielä kehittämistä"</i>	toiminnassa on kehittämisen varaa
<i>"ehdottomasti on kasvatustyön tukena"</i>	tukee kasvatusta
<i>"huolehdi tavaroista ja ota toiset huomioon ja ryhmässä tekemistä ja vuorovaikutusta, tämmöstä peruskasvatusta"</i>	lapsi oppii ottamaan toiset huomioon
<i>"no onhan sillä ryhmätoimintaa ja sillä tavalla että se niinku ainakin kasvattaa sitä niinku toimimaa ryhmässä"</i>	ryhmässä toimiminen

Alkuperäisilmaisuja haastatteluista	Pelkistetty ilmaisu
<i>"se ei saa olla taas liian sitova"</i>	ei jokapäiväinen
<i>"vanhempia pitää olla paljon"</i>	riittävästi vapaaehtoisia
<i>"sen pitää kokea se tärkeäksi"</i>	kiinnostunut asiasta
<i>"et ajan riittäminen on se ongelma"</i>	ei ole aikaa
<i>"et varmast se tarvii asennemuutoksen"</i>	koululta hyväksyntää vanhempien osallistumiseen
<i>"et sithän sit on mummoja ja pappoja tuolt oikeesti ketkä tykkää"</i>	ikäihmisten hyödyntäminen
<i>"et joku joka ei oo töissä ni ilman muuta"</i>	muiden mahdollisten vapaaehtoisten hyödyntäminen

KUVIO 3. Aineiston pelkistäminen

Jatkoimme analyysin tekemistä pelkistämällä vastaukset alkuperäistekstistä. Aineiston abstrahointi eli käsitteellistäminen liittyi tähän työn vaiheeseen. Käsitteellistämisen jälkeen jatkoimme abstrahointia ja kategorisoimista, jotta saimme nimettyä yläkategoriat.

Sisällönanalyysimenetelmällä tutkittavasta ilmiöstä yritetään saada kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 103).

Opinnäytetyöstämme saatua aineistoa ohjasivat tutkimus- ja haastattelukysymykset. Haastatteluaineisto analysoitiin laadullisella sisällön analyysi-menetelmällä.

8 TULOKSET

Asetimme tutkimustuloksia tarkasteltaessa yhdistäviksi kategorioiksi tutkimuskysymykset. Päädyimme merkitsemään alkuperäiset ilmaukset aineistosta eri väreillä, koska tutkimuskysymyksiä oli kolme. Aloitimme analysoinnin aineistosta tutkimuskysymysten mukaan etsimällä kysymyksiin vastaavat ilmaisut. Seuraavaksi poimimme opinnäytetyön kannalta tärkeät pelkistetyt ilmaisut.

8.1 Yhteydenpito kodin ja koulun välillä

Haastatteluissa tuli esille, että liian usein koteihin otetaan yhteyttä vain negatiivisissa asioissa, eikä opettajilla ole aikaa tavata vanhempia lukuvuoden aikana kovin usein. Jos itse olet aktiivinen vanhempi, on yhteydenpito opettajan kanssa helpompaa. Tosin Wilman käyttöönoton myötä on yhteydenpito tullut helpommaksi ja sen avulla on matalampi kynnyks lähestyä koulusta päin vanhempia sekä päinvastoin. Yhteydenotto ei ole sidottua johonkin tiettyyn kellonaikaan, nyt kun Wilma on käytössä.

Mut nyt ku on toi Wilma niin mun mielest nyt on siis tulee niinku, että oppilaat olivat tänään ilmaisutaidon tunnilla erityisen innokkaita, olipa kiva tunti, terveisin opettaja. ni nää on mun mielesti ihan kivoja...

Ei siihen montaa minuuttia me ku istuu siin tietokoneella ja lähettää kaikille vanhemmille.

AINEISTON RYHMITTELY:

Pelkistetty ilmaisu

Alakategoria

Yläkategoria

kerhotoiminnalla ei ole merkitystä	Huomioiminen	Yhteistyö
negatiivisissa asioissa otetaan yhteyttä		
tapaamisiin on liian vähän aikaa		
vanhemmat tekevät aloitteen		
sähköiset tiedotteet	Menetelmät	
yhteiset sopimukset		
enemmän vuorovaikutusta opettajan kanssa		

KUVIO 4. Aineiston ryhmittely

8.2 Kerhotoiminta osallisuuden lisääjänä

Tärkeää on, että lapsi on osana jotakin toimintaa ja näin saa yhteenkuuluvuuden tunteen. Yhteinen tekeminen koulupäivän jälkeen saa lapsen tuntemaan, että hän kuuluu johonkin ryhmään muiden kanssa. Vanhemmat kokevat tärkeänä, että lapset otetaan mukaan kerhotoiminnan suunnitteluun. Silloin, kun lapsi saa itse vaikuttaa siihen, mitä kerhossa tehdään, tulee toiminnasta heille mieluisa ja merkityksellinen asia. Eihän vanhemmatkaan lähde tekemään mitään sellaista, mistä he eivät pidä.

et lapsen ei tarvitse olla yksin ja ei niinku itse tarvi mieltii sitä et mitä ohjelmaa nyt pitäis olla tai muuta...

et lapsi kokee olevansa osana jotain ryhmää ja kokee sen merkityksellisenä se, et sinne mennää yhdessä ja koetaan kuuluvaks osaksi jotai ryhmää...

Nii, aivan sit oikeesti et jos joku heittää jonkun et vaik kuukävelykerho, ni en lähtis...

AINEISTON RYHMITTELY:

Pelkistetty ilmaisu

Alakategoria

Yläkategoria

tärkeä asia kuulua johonkin	Harrastus	Osallisuus
kerhotoiminta		
kavereiden kanssa yhdessä	Yhdessä tekeminen	
yhteinen asia		

KUVIO 5. Aineiston ryhmittely

8.3 Kerhotoiminnan kasvatusta tukeva vaikutus

Vanhemmat kokivat kerhotoiminnalla olevan ehdottomasti kasvatusta tukevaa vaikutusta. Ryhmän jäsenenä lapsi oppii jo pienestä lähtien olemaan ryhmässä ja noudattamaan ryhmän sääntöjä. Vanhempien mielestä sosiaalisten taitojen oppiminen luo pohjaa kasvatukselle, lapset oppivat kuuntelemaan, ilmaisemaan tunteitaan, ratkaisemaan ristiriitoja sekä yhteistyötaitoja.

No onhan sillä ryhmätoimintaa ja sillä tavalla että se niinku ainakin kasvattaa sitä niinku toimimaa ryhmässä.

Ehdottomasti on kasvatustyön tukena, semmosta riippuen kerhosta, huolehdi tavaroista ja ota toiset huomioon ja ryhmässä tekemistä ja vuorovaikutusta, tämmöstä peruskasvatusta. Tulee vähän erilainen näkökulma, miten lapsi joutuu ottamaan muut huomioon kun kotona tai kaveripiirissä tai siellä koulutunnilla.

AINEISTON RYHMITTELY:

Pelkistetty ilmaisu Alakategoria Yläkategoria

toiminnassa on kehittämisen varaa	Suunnittelu	Kasvatus
tukee kasvatusta		
lapsi oppii ottamaan toiset huomioon	Yhteenkuuluvuus	
ryhmässä toimiminen		

KUVIO 6. Aineiston ryhmittely

8.4 Vanhempien hyödyntäminen koulun kerhotoiminnassa

Haastateltavien mielestä vanhempien hyödyntäminen kerhotoiminnan järjestämisessä on kehittämisen arvoinen asia. Vanhemmat toivat esiin kuitenkin jokapäiväisen kiireen ja toimintaan sitoutumisen. Haastatelluilta tuli oikein hyviä ajatuksia siitä, ketkä voisivat olla kiinnostuneita ohjaamaan kerhotoimintaa.

Jaa, tuntuu että kaikilla on niin kiire. että kyllä ne yhden illan tai kaksi tekee mutta ei enempää.

Et onko vanhemmissa halukuutta? Taitoa ja sitä kartottaa tätä mahdollisuutta ja sitä hyödyntää sitä et jos ne pystyy ja toki et nää on päivällä, et jos vanhemmat on töissä. Mut sitä taas et jos on sitä joku joka ei ole töissä niin iman muuta..

Toisaalta se ei saa olla taas liian sitova, niitä vanhempia pitää olla paljon, tai sitten sen pitää olla silleen, että se vanhempikin saa siitä jotain, ei välttämättä rahallista korvausta mutta niinkun jotain sen pitää saada itselleen, sen pitää kokea se tärkeäksi.

AINEISTON RYHMITTELY:

Pelkistetty ilmaisu Alakategoria Yläkategoria

ei jokapäiväinen	Kiire	Vanhempien osallistuminen
ei ole aikaa		
kiinnostunut asiasta		
riittävästi vapaaehtoisia	Kiinnostus	
koululta hyväksyntää vanhempien osallistumiseen		
ikäihmisten hyödyntäminen		
muiden mahdollisten vapaaehtoisten hyödyntäminen		

KUVIO 7. Aineiston ryhmittely

Tutkimuksesta voidaan päätellä, että vanhempien osallistuminen koetaan tärkeänä, ja kerhotoiminnan järjestämiseen halutaan lähteä mukaan. Tämä tosin ei ole aivan mutkaton asia. Tutkimuksesta tuli ilmi myös se puoli, että vanhempien ei ole välttämättä kovin helppoa astua koulumaailmaan mukaan ja ryhtyä siellä toimimaan, kuten eräs vanhempi haastattelussa totesi:

ei ne sitte ollu yhtään kiinnostuneit ja kyl siin on viel paljon kehitettävää ja et ne on perinteisesti tehnyt sen työnsä kaikessa rauhassa ja se tarvitsee varmasti asenne muutosta, et sellai olo et vanhemmat rupee jotenki niinku hengaa siellä koulussa ja ne on jotenki perinteisesti tehny sen työnsä siel koulussa ja varmast se tarvii jo asenne-muutoksen...

Toisaalta taas vanhemmille saattaa tulla sellainen olo, että eikö pelkkä vanhempana olo riitä, vaan pitää olla aktiivinen toimija lastensa koulussa.

Että jotenkin kukaan siinä koe, että joku tulee sinne käyttämään ja toisaalta, että vanhemmat antaa koulujen sit rauhassa tehdä työ, että vanhemmille saataisiin taas niinku markkinoitua oikein se juttu, että ei siit tuu sitte sellai olo, et nyt jo pitäis sit kerhotkin vetää kouluis, että niinku mikää ei riitä ja näin, että...

Haastattelussa tuli esille, että myös muitakin vapaaehtoisia voitaisiin hyödyntää kerhotoiminnan ohjaamisessa. Opiskelijoilla on pitkiä työharjoittelujaksoja, joiden puitteissa he voisivat ohjata kerhotoimintaa. Esimerkiksi liikunnanalan opiskelijat olisivat hyvin tervetulleita ohjaamaan urheiluun ja liikuntaan liittyviä kerhoja. Monilla iäkkäämmillä ihmisillä on paljon tietoa ja taitoa, jota he voisivat kerhotoiminnan kautta jakaa oppilaille.

Et sit vois aatella, et joku joka ei oo töissä ja sit on näitä pirtsakoita isovanhempia, jotka voi tulla pitämään kerhoja eläkkeellä kuus seittemän kymppisiä et sit varmaa heitäki ois aika paljon et ne mieltii kotona et mitähän tekis, voi että ku ois jotain tekemistä...

Ja sit et jos löytyy käsityötaitoinen ja vois pitää perinteitäki yllä...

9 YHTEENVETO

Tutkimuksen alkaessa alkuperäisenä suunnitelmana oli tutkimuksen tekeminen kyselylomakkeella. Tämän suunnitelman kuitenkin hylkäsimme, koska tutkimuksen kohderyhmän saatavuus osoittautui haasteelliseksi. Kyselylomakkeella tehtävään tutkimukseen olisi tarvittu suurempi otanta, jotta olisimme saaneet tarpeeksi tietoa toimeksiantajallemme.

Päädyimme haastattelututkimukseen, johon kohderyhmän hankimme Lahden Seudun Vanhemmat ry:n puheenjohtajan avustuksella. Tutkimuksesta saatu tieto saattoi jäädä hieman yksipuoleiseksi ja samansuuntaiseksi tutkimuksesta saadun aineiston osalta, koska tässä tutkimuksessa kaikki haastatteluun osallisuvat ovat hyvin aktiivisia ja osallistuvia vanhempia ja he ovat mukana aktiivisesti koulun toiminnoissa. Meitä tutkijoina helpotti se, että he osallistuivat hyvin positiivisella ja innokkaalla asenteella haastatteluun. Jos olisimme halunneet tavoittaa sellaisia vanhempia, jotka eivät osallistu koulun toimintaan, on hyvin todennäköistä, että heitä emme olisi myöskään saaneet osallistumaan haastatteluun.

Olimme hyvissä ajoin laatineet neljätoista kysymystä haastattelua varten, joista viimeisin oli tarkoitettu haastateltavien vapaamuotoisille kommenteille, toiveille ja ehdotuksille.

Tutkimuksen mukaan vanhemmat arvostavat koulun kerhotoimintaa ja sitä pidetään tärkeänä. Keskeiset kehittämisaalueet liittyvät muun muassa toiminnan monipuolistaminen, jotta kerhotoimintaan voisi osallistua yhä useampi oppilas. Toiminnan tulisi sulautua nykyistä paremmin koulupäivien jälkeiseen aikaan, oppilaiden mukaanottaminen toiminnan suunnitteluun koettiin myös tärkeänä ja tiedottamista tulee entisestään lisätä.

10 TUTKIMUKSEN EETTISYYS

Tuomen & Sarajärven (2002, 129) mukaan tutkijoiden eettiset ratkaisut ja tutkimuksen uskottavuus ovat yhteeuuluvia asioita. Tutkimuksen uskottavuutta on se, että tutkijat toimivat hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti.

Tutkija kohtaa tutkimusta tehdessään eettisiä kysymyksiä ja näitä pohtiessaan hän joutuu tekemään eettisesti oikeita valintoja ja päätöksiä. Vakiintuneita eettisiä periaatteita ovat muun muassa ihmisten itsemääräämisoikeus, vahingoittumattomuus ja yksityisyyden kunnioittaminen. Jotta itsemääräämisoikeus toteutuisi, on ihmisiä tutkittaessa oltava mahdollisuus itse päättää halukkuudestaan osallistua tutkimukseen. Osallitujille pitää kertoa perustiedot, mitä tutkimus pitää sisällään ja mitä on tarkoitus tutkia. Vahingoittumattomuudella puolestaan tarkoitetaan sekä fyysistä että henkistä vahingoittumattomuutta. Jotta tutkittavan kohdalla ei tapahdusi henkistä vahingoittumista, pitää tutkittavaa kunnioittaa vuorovaikutustilanteessa ja silloin, kun arkaluontoisia tutkimustuloksia kirjoitetaan. Yksityisyyden kunnioittaminen tapahtuu silloin, kun tutkittava saa itse päättää niistä tiedoista, mitä hän haluaa antaa tutkimuskäyttöön. Yksityisyyden kunnioittamiseen kuuluu myös se, että ketään ei voida tunnistaa tutkimustekstistä.

(Kuula 2006, 11, 60–65.)

Tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena (Tuomi & Sarajärvi 2002, 133, 135). Tutkimuskysymykset tuovat esille sen mitä tutkimuksessa on tarkoitus tutkia ja kysymysten pitäminen tutkimuksen ydinajatuksena tuo tutkimukselle luotettavuutta. Koska haastattelu toteutetaan teemahaastatteluna, se mahdollistaa haastateltavien omien kokemusten ja ajatusten vapaamuotoisen kerronnan. Näin tutkimuksessa saadaan parhaiten esille haastateltavien omat kokemukset, ja tämä osaltaan lisää tutkimuksen luotettavuutta.

11 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS

Luotettavuuden kriteerinä voidaan pitää sitä, että tutkimuksella on saatu juuri sellaista tietoa, mitä alun perin on lähdetty tavoittelemaan. Laadukkuuteen vaikuttaa myös se, että etukäteen on mietitty haastattelukysymykset valmiiksi sekä pohdittu haastattelun kulkua. (Hirsjärvi ym. 2000, 184.) Mietimme myös etukäteen, minkälaisia vastauksia mahdollisesti tulemme saamaan esittämiimme kysymyksiin.

Luotettavuutta lisää myös se, että nauhoitimme haastattelut. Näin voitiin jälkikäteen kirjata sanatarkasti kaikki olennaiset asiat litteroinnin yhteydessä. Tämä mahdollistaa myös aineiston tarkastelun jälkikäteen. Tärkeää oli myös varmistaa nauhureiden toimivuus ennen haastattelua ja varmuuden vuoksi haastattelut nauhoitettiin kahdelle eri nauhurille. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa entisestään tutkimuksen tarkka kuvaus. (Hirsjärvi ym. 2007, 227.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden mittarina voidaan pitää tutkijan tekemää tutkimusraporttia. Tutkimusraportissa on ollut tarkoitus kuvata mahdollisimman tarkasti tutkimuksen eri vaiheita ja sen kulkua sekä kuinka aineisto on saatu kerättyä ja analysoitua. Haastattelun keston aikana ei ollut juurikaan tarvetta ohjata keskustelua eikä tehdä lisäkysymyksiä tämä selkeytti haastattelun kulkua. Tosin parihaastattelussa ongelmaksi nousi litteroinnin yhteydessä haastateltavien ajoittainen päälle puhuminen. Luotettavuutta lisää mielestämme se, että olemme käyttäneet suoria lainauksia raportoidessamme haastattelua. Lainauksista ei voida millään tavalla tunnistaa haastateltavia ja anonyymiteetin säilyminen on varmaa.

Luotettavuutta voidaan arvioida Hirsjärven ym. (2007) mukaan validiteetin ja reliabiliteetin näkökulmasta. Validiteetti eli pätevyys tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä tiedon tuottamiseen ja reliabiliteetti on tutkimustulosten toistettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2007, 226.)

Haastateltavien kokemukset ja toiveet saattavat muuttua ajan myötä eikä tutkimustuloksia voida yleistää, koska tässä tutkimuksessa on vain pieni otanta ja haastateltavat henkilöt ovat itse kovin aktiivisia toimijoita tutkimukseen liittyvän aiheen parissa.

12 TULOSTEN HYÖDYNTÄMINEN JA JATKOTUTKIMUSAIHEET

Opinnäytetyömme lähti käyntiin Lahden Nuorisopalveluiden tarpeesta ja näin ollen on hyvin työelämälähtöinen. Tutkimus tullaan toimittamaan Lahden Nuorisopalveluille heti julkaisun jälkeen hyödynnettäväksi meneillään olevaan kerhotoiminnan kehittämishankkeeseen. Koko opinnäytetyö on toteutettu melko nopealla aikavälillä ja kaikki haastattelut on tehty vain muutama kuukausi ennen työn julkaisua ja näin ollen tutkimustulokset ovat hyvin tuoreita.

Meille tutkijoina ei ollut ylimääräistä painetta siitä, että toiveena olisi ollut saada tietyn tyyppistä aineistoa, vaan jo lähtötilanteessa oli helpottavaa, että mikä tahansa aineisto, mitä tällä tutkimuksella saavutamme, on hyvin tervetullutta toimeksiantajallemme.

Kokonaisuudessaan kouluissa toteutettava kerhotoiminta koetaan erittäin arvokkaaksi vanhempien mielestä sekä toivottavaa olisi, että kerhotoiminta koettaisiin koululaisten vanhempien mielestä yhtä arvostetuksi kuin koulun ulkopuolella järjestetty kallis harrastustoiminta. Erilaiset kerhot pitäisi jokaisen nähdä arvokkaina, ja lasten kehitystä tukevina tekijöinä. Tätä tutkimusta tehdessä meille tutkijoina nousi myös mielenkiinnonkohteeksi kerhotoiminnan tutkiminen suoraan lasten näkökulmasta käsin ja mielenkiintoista olisi kartoittaa esimerkiksi sitä, minkälaisia vaikutuksia aktiivisella kerhoihin osallistumisella on lasten nuoruus- ja jopa aikuisikään sekä sitä, kuinka todennäköistä on, että kerhotoiminnan kautta aloitettu harrastus jatkuu pitkälle aikuisikään? Tämä tosin vaatisi hyvin pitkän aikavälin tutkimusprosessin.

13 POHDINTA

Tutkimusprosessi on auttanut osaltaan ammatillisen kasvun kehittämisessä. Kvalitatiivisen tutkimuksen tekeminen ja sen analysoiminen toi hyvää kokemusta haastattelututkimuksen tekemisestä. Tulevaisuudessa tästä on varmasti merkittävää hyötyä työelämän kehittämishankkeiden parissa työskentelyyn. Ammattikirjallisuuteen sekä useisiin tutkimuksiin perehtyminen antoi uutta näkökulmaa tutkijoina. Me tutkijat jäimme pohtimaan rahoituksen järjestymistä kerhotoiminnan toteuttamiseen pidemmällä tähtäimellä. Kuntien taloudelliset vaikeudet heijastuvat koulujen toimintaan ja vähennykset kohdistuvat helposti ylimääräiseen asiaan eli kerhotoimintaan. Kerhotoiminnan kehittämisen saralla on vielä paljon tehtävää ennen kuin todetaan toiminnan olevan luonteva osa koululaisten iltapäivää.

Tutkimuksella saimme mielestämme arvokasta tietoa jatkoa ajatellen ja onnistuimme mielestämme vastaamaan tutkimuksella tutkimuskysymyksiimme. Tutkimustuloksilla saimme tietoa kerhotoiminnan tarpeellisuudesta Lahden kaupungin eri kouluissa. Haastateltavien vanhempien mielipiteet ovat tärkeitä tutkimuksen tilaajataholle varsinkin toiminnan edelleen kehittämiseksi.

Aikataulumme opinnäytetyön tekemisessä osoittautui kuitenkin melko tiukaksi prosessin osuessa juuri kesäajalle, jolloin tutkimuksessa osallisena olevia henkilöitä oli hankala tavoittaa. Myös haastattelut jouduimme suorittamaan melko tiiviillä aikataulutuksella ja uskomme, että olisimme voineet saada niistä vielä enemmän irti, jos aikataulu olisi ollut väljempi. Suomen kielistä materiaalia oli runsaasti tarjolla, mutta ulkomaisen lähdemateriaalin hankinta osoittautui haasteelliseksi. Yhtään varsinaiseen kerhotoimintaan liittyvää ulkomaalaista teosta emme onnistuneet löytämään. Kokonaisuudessaan olemme kuitenkin tyytyväisiä saamaamme materiaaliin ja toivomme, että tutkimustulokset ovat hyödyksi kerhotoiminnan kehittämisessä.

Opinnäytetyön tekeminen parityöskentelynä osoittautui meille tutkijoina oikein sopivaksi työskentelymuodoksi. Parityössä oli mahdollisuus tuoda molempien osapuolien omaa persoonallista tyyliä työskentelyyn. Positiivista oli, että näkemyseroja työskentelyn aikana ei päässyt syntymään. Tämä oli jo ennalta tiedossa,

koska olimme työparina työskennelleet hyvin monien projektien parissa koko opintojen keston ajan. Suurimpana hankaluutena oli kuitenkin aikataulutusten yhteensovittaminen tiiviillä aikavälillä, sillä molemmat työn tekijöistä olivat kokopäivätyössä. Parityöskentelyn hyöty tuli esiin myös siinä, että toisen työskentelyotteen väsähtäessä, toinen lähti viemään prosessia eteenpäin. Työskentelyn aikana olemme saaneet tukea Lahden Nuorisopalveluiden projektikoordinaattorilta, jota olemme tarvittaessa voineet tavata prosessimme aikana.

Kokonaisuudessaan tutkimuksen teko on ollut mielenkiintoinen prosessi työstettäväksi. Haastateltavien mielipiteet kerhotoiminnan tarpeellisuudesta ohjasivat työn tekemistä. Vanhempien halu omalta osaltaan edesauttaa kerhotoiminnan kehittämistä vahvisti myös tutkimusentekijöiden omia mielipiteitä toiminnan tarpeellisuudesta. Kerhotoiminta kouluissa koetaan erittäin tarpeelliseksi ja hyödylliseksi myös kerhojen syrjäytymistä ehkäisevä näkökulma on tiedostettu.

LÄHTEET

Alasuutari, M. 2003. Kuka lasta kasvattaa? Helsinki: Gaudeamus.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino

Hirsjärvi, S. & Hurme, O. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2002. Tutki ja kirjoita. 6 - 8. painos. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Kenttälä, M. & Kesler, M. (toim.) 2009. Kerhotoiminta osa kehittyvää ja hyvinvoivaa koulua. Helsinki: Erweko Painotuote Oy.

Kenttälä, M. 2008. Koulun kerhokäsikirja. Helsinki: Libris Oy.

Kenttälä M, Suomu K. (toim.) 2005. Koulu harrastuspaikkana, näkökulmia paikalliseen yhteistyöhön. Helsinki: Libris Oy.

Kilponen, L. 2011. Kerhotoiminnan kehittäminen 2009-2010/Selvitys valtionavustuksen käytöstä. Lahden Nuorisopalvelut.

Koivusalo-Kuusivaara, R. 2007. Lapset, media ja symbolinen vuorovaikutus. Suomalaisten, englantilaisten ja saksalaisten lasten mediasuhteen tarkastelua. Väitöstutkimus. Valtiotieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto.

Launonen, L., Pulkkinen, L. 2004. Koulu kasvuyhteisönä. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus.

Pesonen, A-E. 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Juva: WS-Bookwell Oy:

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Keuruu: Otava.

Päivärinta, M. & Nissilä, L. 2010. Perusopetukseen valmistava opetus – opetus-suunnitelmatyöstä käytäntöön. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Saloviita, T.(toim.) 2009. Meidän koulu. Keinoja työrauhan ja hyvän ilmapiirin saavuttamiseen. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Siniharju, M. 2003. Kodin ja koulun yhteistyö peruskoulun alkuopetusluokilla. Helsingin Yliopiston verkkojulkaisut.

Suomen kasvatustieteellinen aikakauskirja, 2010. Kasvatus. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Suoranta, J. & Lehtimäki, H. 2004. Children in the Information Society. New York: Peter Lang Publishing.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Perusopetuslaki. 628/1998.

Kerhokeskus & Opetushallitus 2011. Kerhotoiminta – näkökulmia koulun kerhotoiminnan kehittämiseen. [Viitattu 5.5.2011] Saatavissa: http://www.edu.fi/download/123007_toiminta2004.pdf

KvaliMOTV. 2011 a. Litterointi. [Viitattu 6.4.2011]. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L7_2_1.html

KvaliMOTV. 2011 b. Aineisto- ja teorialähtöisyys. [Viitattu 6.4.2011]. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/metelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html

Lahden kaupunki 2011 a. Sivistystoimiala Nuorisopalvelut. Lahden kerhotoiminnan kehittämishanke. [Viitattu 5.4.2011] Saatavissa: <http://www.nuorilahti.net/index.php?id=904>

Lahden kaupunki 2011 b. Sivistystoimiala. Nuoriso- ja kerhotoiminta. [Viitattu 5.4.2011]. Saatavissa: http://www.edu.lahti.fi/opetusverkko/fi/nuoriso_ja_kerhotoiminta.html

Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2005, Seikkailu Osallisuuteen. [Viitattu 18.8.2011]. Saatavissa: http://www.edu.helsinki.fi/lapsetkertovat/Julkaisut/Stenius_Karlsson_Yhdessalastenkanssa.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2011. Perusopetus paremmaksi (POP-ohjelma).

[Viitattu 3.8.2011]. Saatavissa:

<http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/Hankkeet/pop/?lang=fi>

Sitra. 2005. Eheytetty koulupäivä. [Viitattu 3.8.2011]. Saatavissa:

http://www.sitra.fi/fi/Ohjelmat/hankkeet_ennen_ohjelmatoimintaa/hankkeet/eheyetty/Eheytettykoulupaiva.htm

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2011. Kasvatuskumppanuus vahvistaa kodin ja koulun yhteisvastaullista kasvatusta. [Viitattu 14.8.2011]. Saatavissa:

http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanuus

Opetushallitus. Edu.fi. Vanhempien osallistuminen koulun toimintaan. [Viitattu 18.8.2011]. Saatavissa:

http://www.edu.fi/erityinen_tuki/yhteinen_koulu_kaikille/miten_edistaa_inklusiota/kouluyhteisossa

Opetushallitus 2004. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. Vammalan Kirjapaino Oy: Vammala. [Viitattu 11.8.2011]. Saatavissa:

http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf

Opetushallitus 2007. Laatua kodin ja koulun yhteistyöhön. Suomen Vanhempainliitto. [Viitattu 5.5.2011]. Saatavissa:

http://www.oph.fi/download/115274_laatua_kodin_ja_koulun_yhteistyohon.pdf

Opetushallitus 2010. Kodin ja koulun yhteistyö perusopetuksessa. Opetushallitus: Helsinki. [Viitattu 6.4.2011]. Saatavissa:

http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/kodin_ja_koulun_yhteistyö

LIITTEET

Liite 1 Saatekirje

Liite 2 Haastattelukysymykset

Liite 3 Haastattelulupa

Hei,

Olemme kaksi aikuisopiskelijaa Lahden ammattikorkeakoulusta ja valmistumme sosionomeiksi 2011. Opinnäytetyömme aiheena on selvittää vanhempien kokemuksia lasten koulupäivän jälkeisestä kerhotoiminnasta. Opinnäytetyömme on osa valtakunnallista kerhotoiminnan kehittämishanketta.

Teemme tutkimuksemme haastattelemalla vanhempia, joilla kouluikäisiä lapsia Lahden alueella. Aineiston käsittelemistä varten tulemme nauhoittamaan haastattelut. Korostamme tutkimukseen liittyvää salassapitovelvollisuutta ja tutkimuseettisiä periaatteita. Hävitämme tutkimusaineiston saatuamme sen tulokset valmiiksi. Aineisto on vain opinnäytetyöntekijöiden käytössä.

Olemme sopineet puhelinkeskusteluissa haastatteluajankohdaksi viikon 22. Haastattelu toteutetaan maanantaina 30.5. klo 18.00 - 18.45 paikkana Lahden kaupungin kirjasto.

Kiitos jo etukäteen vaivannäöstäsi!

Kirsi Järvinen p.040-5113102 ja Pia Ihalainen p. 045-1144779

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Lahden Nuorisopalvelut

Projektikoordinaattori Suvi Lappalainen

OPINNÄYTETYÖMME TUTKIMUSLUVAN HAKU

Pyydämme lupaa tutkimushaastattelun tekemiseen opinnäytetyöhömmme. Opinnäytetyö on osa meneillään olevaa Lahden Nuorisopalveluiden kerhotoiminnan kehittämishanketta. Haastattelulla aiomme kerätä hanketta palvelevaa tietoa vanhempien kautta.

Kirsi Järvinen ja Pia Ihalainen

Tutkimusluvan antaja:

projektikoordinaattori Suvi Lappalainen

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Minkälainen merkitys kerhotoiminnalla mielestäsi on osana lasten ja nuorten palveluita?

Mistä tekijöistä kerhotoiminnan laatu koostuu? (kerhojen ohjaajat, sisältö, tilat, ajankohta, välipala, maksut, vastuut ja vakuutukset)

Miten mielestäsi tulee arvioida toiminnalle asetettuja tavoitteita ja saavutuksia?

Kuuluuko kerhotoiminnan tarjoaminen mielestäsi kunnan palveluihin vai pitäisikö sitä mielestäsi ulkoistaa enemmän? Jos, niin missä suhteessa?

Minkälaisia vahvuuksia mielestäsi ohjaajalla tulisi olla kerhotoiminnan kehittämisen näkökulmasta?

Miten olet kokenut kerhotoiminnasta tiedottamisen? Onko asiasta tiedotettu riittävästi vai onko mielestäsi jotakin puutteita?

Kerhotoiminnan yksi tavoite on lisätä koulun ja kodin välistä yhteistyötä, onko kerhotoiminnalla lisätty mielestäsi yhteistyötä kouluun päin ja päinvastoin?

Kerhotoiminnan kehittämisellä pyritään siihen, että jokaisella lapsella olisi mahdollisuus ainakin yhteen, säännölliseen harrastukseen koko perusopetuksen ajan. Miten näet tämän tavoitteen? Onko tämä realistista? Saadaanko tällä tavalla syrjäytyneet ja syrjäytymisuhan alla olevat lapset mukaan harrastustoimintaan?

Kuinka tavoitteellisena pidät koulun kerhotoimintaa?

Toimiiko kerhotoiminta mielestäsi kasvatustyön tukena? Ja mitkä ovat toiminnan osallisuutta lisäävät tekijät?

Näetkö kerhotoiminnalla mielestäsi yhteisöllisyyden kasvamisen ja sosiaalisten taitojen lisäämisen mahdollisuuksia?

Millä keinoin mielestäsi voisi edistää vanhempien osallistumista kerhojen suunnitteluun ja toteuttamiseen ja hyödyntää heidän erityisosaamistaan? Entä lasten osallisuus kerhotoiminnan suunnittelussa?

Mitä muuta haluaisit tuoda esille aiheen tiimoilta?